

Сергєєва Д. Б.,
доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри правосуддя юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, адвокат
ORCID ID: 0000–0003–1005–7046

Лисак О. М.,
адвокат, партнер EQUITY Law Firm

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413–5372.2020.1/54–63>

УДК 342.565.2(477):343.13

СУТНІСТЬ ЗАХИСТУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ДО РОЗУМІННЯ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню сутнісних елементів захисту в кримінальному провадженні, що розглядається через призму діяльнісного підходу.

Керуючись та виходячи з концептуальних засад людської діяльності, яка є змістовною і складається з окремих відносно самостійних елементів, що перебувають між собою в певному взаємозв'язку та взаємозалежності, поділяючи підхід учених-процесуалістів щодо визначення її структурних елементів, вважаємо за доцільне виділити внутрішні структурні елементи змісту захисту в кримінальному процесі, якими, на наш погляд, є об'єкт, предмет, мета, завдання, дії та суб'єкти, що утворюють захист як цілісну діяльну систему.

На підставі аналізу різних теоретичних позицій учених зроблено висновок щодо визначення об'єкта захисту як суспільних відносин, пов'язаних із забезпеченням реалізації прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екс-

традицію) у кримінальному процесі. Предмет захисту визначено як права, свободи і законні інтереси зазначених осіб.

У статті досліджена сутність та співвідношення мети та завдань захисту. Здійснено спробу згрупувати завдання захисту за визначеними критеріями: залежно від стадії кримінального провадження; від позиції особи, захист якої здійснюється; від застосування до підзахисного заходів забезпечення кримінального провадження (у тому числі, запобіжних заходів) тощо.

Ключові слова: кримінальне провадження, функція захисту, захисник, сторона захисту в кримінальному провадженні, об'єкт та предмет захисту, мета та завдання захисту, засоби захисту.

Постановка проблеми. Перетворення, що відбуваються в Україні та її правовій системі зокрема, неминуче відображаються й на сфері забезпечення прав і свобод людини та громадянина. Особливо гостро питання належного забезпечення прав і свобод людини і громадянина постають у такій специфічній сфері, як кримінальне судочинство.

Відповідно до зобов'язань, які Україна взяла на себе у зв'язку зі вступом до Ради Європи, а також згідно з положеннями ст. 129 Конституції України в Україні запроваджується змагальне судочинство. Цей курс реалізується також у сфері кримінального судочинства, де функція захисту посідає досить важливе місце й якій на сьогодні приділяється багато уваги у наукових джерелах, ЗМІ тощо.

Змагальне судочинство та принцип процесуальної рівності сторін є елементами більш широкої концепції – справедливого судового розгляду. Їх дотримання вимагає, щоб кожній стороні надавалась розумна можливість представляти свою позицію за таких обставин, які не ставлять цю сторону в суттєво невідгідне становище по відношенню до протилежної сторони (рішення ЄСПЛ у справі «Кресс проти Франції», п. 72 та 74)¹.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Функція захисту у кримінальному провадженні була об'єктом наукового дослідження таких вітчизняних та зарубіжних фахівців з кримінального процесу, як С. Є. Абламського, С. А. Аль-

перта, В. В. Андрєєвського, А. М. Бірюкової, В. І. Боярова, Т. В. Варфоломєєвої, Т. Б. Вільчик, І. Ю. Гловацького, І. В. Гловюк, К. В. Дрішлюк, І. В. Дубівки, Я. П. Зейкана, І. М. Зубач, С. О. Іваницького, Г. В. Коновалової, О. Ю. Костюченко, О. П. Кучинської, К. В. Легких, О. В. Маслюк, М. А. Маркуша, М. А. Погорецького, В. О. Попелюшка та інших учених. Проте багато аспектів реалізації захисту продовжують залишатися дискусійними й потребують подальшої наукової розробки та практичної реалізації в законодавстві й правозастосовну практику. Одним із таких є питання щодо визначення сутності захисту в кримінальному провадженні, що і є **метою цієї статті**.

Виклад основного матеріалу. Не дивлячись на різні думки, викладені в науковій літературі щодо сутності функцій у кримінальному процесі та їх співвідношення, вважаємо найбільш обґрунтованим та таким, що відповідає положенням чинного КПК України, класичний погляд, відповідно до якого виділяються три функції у кримінальному процесі: захисту, обвинувачення та вирішення справи по суті судом (функція правосуддя або судового розгляду). Відповідно до представленої тріади функція захисту є невід'ємною та самостійною, такою, що протиставляється функції обвинувачення за своєю метою. Захист у рамках кримінального провадження обумовлений існуванням функції обвинувачення². Окремі правники дово-

¹ Справа 'Кресс проти Франції': Рішення Європейського суду з прав людини у справі від 07 червня 2001 р, пп. 72, 74

² Н Пастернак, 'Реализация функции защиты в уголовном судопроизводстве по действующему Уголовно-процессуальному законодательству' (2009) 3 *Проблемы в российском законодательстве* 170

дять, що функція захисту є похідною від функції обвинувачення, і визнають її існування лише тоді, коли наявне кримінальне переслідування¹.

На наш погляд, можливо вести мову про захист прав суб'єкта навіть тоді, коли немає прямої загрози їх порушенню. Захист може розглядатися й як реалізація прав, передбачених чинним законодавством, підозрюваним, обвинуваченим, виправданим, засудженим у кримінальному процесі, тобто у широкому розумінні.

У науково-навчальній літературі захист розглядається як вид адвокатської діяльності, що полягає у забезпеченні захисту прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), а також особи, яка притягається до адміністративної відповідальності при розгляді справи про адміністративне правопорушення. Участь адвоката у кримінальному провадженні є важливою гарантією прав і законних інтересів осіб, яких він уповноважений захищати і котрим надає юридичну допомогу, а також є необхідною умовою реалізації конституційного принципу змагальності сторін.²

На наш погляд, для визначення поняття, сутності та змісту захисту в кримінальному провадженні доцільним є застосування діяльнісного підходу, прибічником якого, серед інших учених, є М. А. Погорецький. Так, учений-проце-

суаліст вдало застосував вказаний підхід з метою дослідження сутності та змісту кримінально-процесуальної та оперативно-розшукової діяльності, співвідношення їх елементів³, при формулюванні сучасної концепції кримінально-процесуального доказування⁴, в ході інших досліджень.

Керуючись та виходячи з концептуальних засад людської діяльності, яка є змістовною і складається з окремих відносно самостійних елементів, що перебувають між собою в певному взаємозв'язку та взаємозалежності, поділяючи підхід учених-процесуалістів щодо визначення її структурних елементів, уважаємо за доцільне виділити внутрішні структурні елементи змісту захисту в кримінальному процесі, якими, на наш погляд, є мета, завдання, дії та суб'єкти, що утворюють захист як цілісну діяльнісну систему, а також зовнішні його елементи – стадії, етапи, форми, що також є складовими захисту й утворюють в своїй сукупності захист як цілісну діяльнісну систему. Принципи, методи та функції не є структурними елементами цієї діяльнісної системи, однак відіграють важливу роль в її функціонуванні та характеризують внутрішні й зовнішні сутнісні ознаки цього виду діяльності й також можуть бути використані для правильного розуміння її сутності.

Участь захисника у кримінальному провадженні є важливою гарантією реалізації конституційного принципу забезпечення підозрюваному, обвинуваченому права на захист і дотримання законності у ході кримінального судочинства. Допмагаючи підзахисному ефективно реалізувати свої права, адвокат забезпечує захист прав, свобод і за-

¹ А Ларин, *'Раследование по уголовному делу. Планирование, организация'* (Москва, Юридическая литература 1970) 140; Т Зинатуллин, *'Иерархия функций российского уголовного процесса'* 2001 (1) *Научные труды Российской Академии юридических наук* 46–47; В Попелюшко, *Функція захисту в кримінальному судочинстві України: правові, теоретичні та прикладні проблеми: монографія* (Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія» 2010) 633.

² М Погорецький, О Яновська, *Адвокатура України: підручник* (Київ, Юрінком Інтер 2014) 75

³ М Погорецький, *'Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі монографія'* (2007) 576

⁴ М Погорецький *'Нова концепція кримінального процесуального доказування'* (2015) 3 *Вісник кримінального судочинства* 63–79

конних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію) (ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»). Виступаючи як захисник у кримінальному провадженні, адвокат виконує завдання державної важливості – захист особи від повідомленої їй підозри. Право на захист – це не абстрактне правове поняття, а право конкретної фізичної особи на захист від конкретного обвинувачення. Це є гарантованою підозрюваному, обвинуваченому можливістю спростовувати підозру всіма передбаченими в законі засобами й домагатись тієї міри справедливості, яку він вважає правильною.

Уважаємо за доцільне умовно виокремити три пов'язаних між собою аспекти права на захист:

- право на захист як гарантована обвинуваченому можливість особисто опорювати обвинувачення;
- право на захист як гарантована обвинуваченому можливість скористатися допомогою адвоката;
- право на захист як гарантована можливість охороняти свої права від порушення будь-якою особою, в тому числі й захисником¹.

У науковій літературі неодноразово зазначається, що найбільш точно характер взаємовідносин між захисником і обвинуваченим може бути визначений терміном «кримінально-процесуальне представництво». Діяльність захисника у кримінальному провадженні має у певну міру однобічний характер, оскільки вона обмежена рамками з'ясування тільки обставин, які виправдовують обвинуваченого, пом'якшують його винуватість

або виключають його кримінальну відповідальність. У кримінальному провадженні захисник не має особистого інтересу. Вся його діяльність спрямована на захист інтересів підзахисного, на надання останньому кваліфікованої юридичної допомоги.

Викладене дозволяє дійти висновку, що об'єкт захисту у кримінальному провадженні – це суспільні відносини, пов'язані із забезпеченням реалізації прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію) у кримінальному процесі.

Відповідно предмет захисту – це права, свободи і законні інтереси підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію) у кримінальному процесі.

Значення визначення мети захисту у кримінальному провадженні важко переоцінити, адже мета – це провідний орієнтир будь-якого виду діяльності. Якщо мета чітко не сформульована або визначена неправильно, неможливо обрати ефективні засоби її досягнення, оцінити результат діяльності.

В етимологічному й семантичному значенні в українській та російських мовах мета визначається як «те, чого хтось прагне, чого хоче досягти; ціль»².

Одним із перших категорію «мета» дослідив Аристотель, визначивши

¹ М Гофштейн, 'К вопросу о самостоятельности позиции адвоката' (Москва, 1987) *Адвокатура и современность* 107

² *Великий тлумачний словник сучасної української мови* (К, Ірпін, 2001) 520; С Ожегов, Н Шведова, *Толковый словарь русского языка* (М, 1999) 873.

її як «те, заради чого»¹. У сучасній філософській та психологічній літературі «мета» визначається як один із елементів поведінки, свідомої діяльності людини, що характеризує передбачення в її мисленні результату діяльності та шляху його отримання за допомогою відповідних засобів²; як ідеальний, насамперед, визначений результат людської діяльності, спрямований на перетворення дійсності відповідно до усвідомленої людиною потреби, що є безпосереднім внутрішнім спонукальним мотивом людської діяльності³; як вища форма інтеграції окремих людських дій, зусиль у складі культурних цінностей, у межах яких вони набувають свого змісту і призначення⁴; як усвідомлений образ результату, що передбачається, на досягнення якого спрямована дія людини⁵; як ідеально витриманий результат майбутніх дій⁶ тощо.

О. Г. Яновська визначає мету адвокатської активності в кримінальному провадженні як протест проти порушення будь-яких прав та інтересів осіб, представництво або захист яких здійснює адвокат⁷. Учена зазначає, що в кримінальному провадженні має місце протест процесуальний, що має на меті відкрити реакцію адвоката на допущені порушення своїх прав і прав свого клієнта. На її погляд, формами такої протестної діяльності адвоката в кримінальному провадженні можуть бути: клопотання, заяви, вимоги, відводи, заперечення (заваження, протести), скарги⁸.

На наш погляд, представлена думка є дискусійною, оскільки протест – це на-

самперед засіб досягнення мети адвокатської активності в кримінальному провадженні, а не сама мета, якщо її розуміти саме як уявний результат, те, що передбачається, на досягнення чого спрямована дія людини.

На наш погляд, мета захисту у кримінальному провадженні повинна відображати найбільш значущі потреби, бути досяжною наявними засобами, характеризуватися конкретикою та відрізнятися від мети інших видів адвокатської діяльності (представництва, надання правової допомоги).

Визначення мети захисту у кримінальному провадженні як забезпечення права на захист від обвинувачення⁹ є надто широким, таким, що не розкриває в повну міру її сутності. До того ж етимологічне значення слова «забезпечувати» – це надавати можливість, вчиняти дії для досягнення чогось; створювати умови¹⁰. Отже визначення мети захисту через «забезпечення» є по суті визначення бажаного результату діяльності (у цьому випадку захисту) шляхом вказівки на спосіб його досягнення.

Здійснюючи спробу теоретичного осмислення мети захисту, логічно виходити з мети кримінального процесу в цілому, оскільки захист є однією із функцій кримінального процесу і мета захисту не повинна суперечити меті кримінального процесу в цілому. Традиційним визначенням мети кримінального процесу слугувала категорія «досягнення істини». В сучасній теорії кримінального процесу метою кримінального процесу називають також правильне вирішення питань

¹ Аристотель, *Собрание сочинений в 4-х томах*. Т. 3. (М, Мысль, 1981) 86

² С Аверинцев, Э Ораб-Оглы, Л Ильичев и др, *Философский энциклопедический словарь* (М, 1989) 731.

³ В Шинкарук, *Філософський енциклопедичний словник* (К, 1986) 756.

⁴ А Алексеев, *Краткий философский словарь* (М, 1998) 357

⁵ А Петровский, М Ярошевский, *Психология: Словарь* (М, 1990) 440

⁶ А Борзенко, *Проблема цели в общественном развитии* (М, 1963) 34

⁷ А Борзенко, *Проблема цели в общественном развитии* (М, 1963) 12.

⁸ О Яновська, 'Процесуальний протест адвоката в кримінальному провадженні' (2013) 4(5) *Слово національної школи суддів України*, 12; Адвокатура: минуле та сучасність: Матеріали V наук.-практ. конф. (м. Одеса, 14 листопада 2015 р) 348.

⁹ Про адвокатуру: проект Закону України № 3061 від 03.06.2004 <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=3061&skl=5>

¹⁰ *Великий тлумачний словник сучасної української мови* (К.; Ірпінь, 2001)

ня про кримінальну відповідальність¹, встановлення точної судової процедури, забезпечення узгодженості з встановленими законом стандартами², вирішення соціального конфлікту³, вирішення соціально-правового конфлікту, що виник у зв'язку із завданням злочином шкоди особі, суспільству та державі, на підставі істини, встановленої уповноваженими на провадження у кримінальній справі особами⁴.

На наш погляд, мета захисту у кримінальному провадженні – це повне або часткове спростування підозри, обвинувачення, реабілітація невинного, пом'якшення відповідальності та покарання, охорона прав та законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого і виправданого.

Завдання визначається як те, що хочуть здійснити⁵; те, що вимагає виконання, вирішення⁶; питання для вирішення⁷; необхідність для суб'єкта здійснити в майбутньому певну діяльність⁸.

Мета ніби розгортається в системі окремих завдань, кожне з яких реалізується шляхом виконання окремої дії. Мета з кожним таким «кроком» трансформується, виступаючи щоразу як конкретне завдання⁹.

Отже, мета конкретизується у завданнях, щоб досягти певної мети – ми ставимо перед собою завдання, які утворюють систему дій. Виконання цих дій по суті є засобами досягнення поставленої мети. Чітке розуміння завдань захисту є необхідною передумовою повного та всебічного законодавчого врегулювання

прав, обов'язків та гарантій діяльності захисника, тобто його правового статусу у кримінальному провадженні.

На наш погляд, завдання захисту, які конкретизують мету захисту, залежать від конкретної ситуації захисту на певному етапі чи стадії кримінального провадження. Саме ситуація, в якій знаходиться захисник та особа, захист якої він здійснює, визначає які саме завдання повинні бути поставлені перед захистом та вирішені.

У цілому завдання захисту можна згрупувати за наступними критеріями:

– залежно від стадії кримінального провадження:

– на стадії досудового розслідування;

– на стадії судового розгляду;

– на стадії перегляду судових рішень;

– виконання вироку чи іншого судового рішення;

– залежно від позиції особи, захист якої здійснюється:

– особа визнає свою винуватість повністю;

– особа визнає свою винуватість частково;

– взагалі не визнає себе винуватим у вчиненні злочину;

– залежно від застосування до підзахисного заходів забезпечення кримінального провадження (у тому числі запобіжних заходів);

– залежно від ситуації:

– активне доказування (отримання доказів захисту, участь у проведенні слідчих та інших процесуальних дій);

¹ Л Башкатов (ред), *Уголовный процесс. Элементарный курс: учебник* (М, 2001) 14

² A Ashworth 'The Criminal Process: An Evaluative Study' (1998) Second Edition New York: Oxford University Press, 8.

³ А Козьявин, 'Цели уголовного процесса России: проблемы теоретического, законодательного и социального осмысления' *Актуальные проблемы реформирования правовой системы Российской Федерации: Сб. материалов междунар. науч.-практ. конф. Ч. III: Уголовно-правовые, криминологические и криминалистические проблемы борьбы с преступностью на современном этапе* (Белгород, 2002) 30.

⁴ М Погорецький, 'Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі монографія' (2007) 167

⁵ Великий тлумачний словник сучасної української мови (К, Ірпін, 2001) 284.

⁶ С Ожегов, Н Шведова, *Толковый словарь русского языка* (М, 1999) 203.

⁷ В Даль, *Толковый словарь живого великорусского языка: в 4 т* (М, 1981) 572.

⁸ В Шинкарук, *Філософський енциклопедичний словник* (К, 1986) 196.

⁹ Б Ломов, *Методологические и теоретические проблемы психологии: монография* (М, Наука, 1984) 209 <<http://sum.in.ua/s/dija>>

– реагування на порушення, незаконні дії, бездіяльність тощо (скарги, протести, клопотання) та ін.

Уважаємо також окремим завданням сторони захисту, яке реалізовується на всіх стадіях кримінального процесу, у будь-якій ситуації захисту – це ознайомлення із матеріалами (кримінального провадження, поданими його учасниками, іншими). Це завдання має забезпечувальний характер, що задовольняє інформаційні потреби для здійснення захисту, а отже для виконання стороною захисту її завдань.

Отже, завдання захисту – це проміжне наперед визначене, заплановане для виконання завдання, вирішення якого наближає суб'єкта захисту до досягнення кінцевої або проміжної мети захисту.

До внутрішніх структурних елементів змісту захисту в кримінальному процесі, поряд з розглянутими метою і завданнями, відносимо дії сторони захисту, за допомогою яких вирішуються завдання захисту на шляху досягнення його мети.

Однак, не дивлячись на те, що саме дія є рушійною силою, тим, що приводить у рух, та завдяки чому функціонує процес захисту у кримінальному провадженні, розширимо цю категорію і включимо до неї не лише активні дії, але й внутрішні процеси суб'єкта захисту, що спонукають до вчинення дій або відмови від їх вчинення – прийняття рішення.

В етимологічному значенні «дія» – це робота, діяльність, здійснення чого-небудь; сукупність учинків кого-небудь; функціонування якої-небудь машини, агрегату, підприємства тощо; вплив на кого-, що-небудь; виявлення сили, енергії чого-небудь¹.

Захист у кримінальному провадженні здійснюється шляхом:

– вчинення процесуальних дій (складання і подання клопотання про проведення певної процесуальної дії,

безпосередня участь у процесуальній дії в статусі захисника підозрюваного, виступу за запитом документів, що можуть бути доказом у кримінальному провадженні, та інші);

– вчинення дій організаційного характеру (укладання договору на надання правової допомоги у кримінальному провадженні, ознайомлення з матеріалами кримінального провадження, планування тактики захисту тощо);

– вчинення дій тактичного характеру (тобто застосування тактичних заходів захисту: тактичних прийомів, дій з дотриманням тактичних рекомендацій, застосування тактичних комбінацій тощо).

Суб'єкт захисту – важливий елемент, без якого дослідження захисту як цілісної діяльничої системи неможливе.

Законодавець визначає, що до сторони кримінального провадження з боку захисту відносяться підозрюваний, обвинувачений (підсудний), засуджений, виправданий, особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, їхні захисники та законні представники (п. 19 ч. 1 ст. 3 КПК України), закріплює їх процесуальний статус (§ 3 Глави 3 КПК України). Співвідношення процесуальних можливостей означених суб'єктів кримінального провадження є важливим питанням, що є предметом окремого наукового дослідження, важливим для правильного розуміння захисту як цілісної діяльничої системи.

Висновки. Підсумовуючи викладене, можемо дійти висновку, що захист у кримінальному провадженні є змістовною діяльністю, яка складається з окремих відносно самостійних елементів, що перебувають між собою в певному взаємозв'язку та взаємозалежності, а саме: об'єкт та предмет захисту, мета та завдання, дії, суб'єкт захисту.

¹ Б Ломов, *Методологические и теоретические проблемы психологии: монография* (М, Наука, 1984) 209 <<http://sum.in.ua/s/dija>>

Об'єкт захисту у кримінальному провадженні – це суспільні відносини, пов'язані із забезпеченням реалізації прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію) у кримінальному процесі.

Предмет захисту – це права, свободи і законні інтереси підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію) у кримінальному процесі.

Мета захисту – це повне або часткове спростування підозри, обвинувачення, реабілітація невинного, пом'якшення відповідальності та покарання, охорона прав та законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого і виправданого.

Завдання захисту – це проміжне наперед визначене, заплановане для виконання завдання, вирішення якого наближає суб'єкта захисту до досягнення кінцевої або проміжної мети захисту.

Дії захисту – це всі дії, за допомогою яких вирішуються завдання захисту на шляху досягнення його мети.

Суб'єкти захисту – підозрюваний, обвинувачений (підсудний), засуджений, виправданий, особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, їхні захисники та законні представники (п. 19 ч. 1 ст. 3 КПК України).

REFERENCES

LIST OF LEGAL DOCUMENTS

LEGISLATION

1. Pro advokaturu [About the bar] projekt Zakonu Ukraini № 3061 vid 03.06.2004 r. <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=3061&skl=5> [in Ukrainian].

CASES

2. Sprava 'Kress proty Francii' Rishennya Yevropeiskogo sudu z prav liudyny vid 07 chervnia 2001 r. Case 'Kress vs France' Judgment of the European Court of Human Rights of 07.06.2001] [in Ukrainian].

ARTICLES

3. *Ashworth A*, 'The Criminal Process: An Evaluative Study' (1998) Second Edition *New York: Oxford University Press*, 8. Pasternak N, Realizaciya funkczii zashhity v ugolovnom sudoproizvodstve po dejstvuyushhemu Ugolovno-proczessual'nomu zakonodatel'stvu [Implementation of the function of protection in criminal proceedings under the current Criminal Procedure Law] (2009) 3 Probely v rossijskom zakonodatel'stve 170 [in Russian].

4. Pohoretskiy M, 'Nova koncepczi'ya krimi'nal'nogo proczessual'nogo dokazuvannya' [A new concept of criminal procedural evidence] (2015) 3 Vi'snik krimi'nal'nogo sudochinstva 63–79 [in Ukrainian].

5. Zinatulin T, 'Ierarkhiya funkczij rossijskogo ugolovnogogo proczessa' [Hierarchy of functions of the Russian criminal process] 2001 (1) Nauchny'e trudy' Rossijskoj Akademii yuridicheskikh nauk 46–47 [in Russian].

6. Yanovska O, 'Proczessual'nij protest advokata v krimi'nal'nomu provadzhenni [Procedural protest of a lawyer in criminal proceedings] (2013) 4(5) Slovo naczi'onal'noyi shkoli suddi v Ukraini, 12 [in Ukrainian].

AUTHORED BOOKS

7. Alekseev A, *Kratkij filosofskij slovar* [Short philosophy dictionary] (M, 1998) 357 [in Russia].
8. Aristotel, *Sobranie sochinenij v 4-kh tomakh* [Collected Works in 4 volumes] T. 3. (M, Mysl', 1981) 86 [in Russia].
8. Averinczev S, Orab-Ogly E, Illichev L i dr, *Filosofskij e'ncziklopedicheskij slovar* [Philosophical Encyclopedic Dictionary] (M, 1989) 731 [in Russia].
9. Bashkatov L, (red), *Ugolovny'j process. E'lementarny'j kurs: uchebnik* [Criminal Procedure. Elementary course: textbook] (M, 2001) 14 [in Russia].
10. Borzenko A, *Problema czeli v obshhestvennom razvitii* [The problem of the goal in social development] (M, 1963) 34 [in Russia].
11. Dal V, *Tolkovyy slovar zhivogo velikoruskogo yazyka: v 4 t* [Explanatory Dictionary of the Living Great Russian Language: in 4 volumes] (M, 1981) 572 [in Russia].
12. Gofshtejn M, *K voprosu o samostoyatel'nosti poziczii advokata* [On the question of the independence of the position of a lawyer] (Moskva, 1987) *Advokatura i sovremennost'* 107 [in Russia].
13. Larin A, *Rasledovanie po ugolovnomu delu. Planirovanie, organizacziya* [Investigation in a criminal case. Planning, organization] (Moskva, Yuridicheskaya literature, 1970) 140 [in Russia].
14. Lomov B, *Metodologicheskie i teoreticheskie problemi psikhologii: monografiya* [Methodological and theoretical problems of psychology: monograph] (M, Nauka, 1984) 209 <<http://sum.in.ua/s/dija>>
15. Petrovskij A, Yaroshevskij M, *Psikhologiya: Slovar* [Psychology; dictionary] (M, 1990) 440 [in Russia].
16. Popeliushko V, *Funkczi'ya zakhistu v krimi'nal'nomu sudochinstvi' Ukrayini: pravovi', teoretichni' ta prikladni' problemi: monografi'ya* [The function of protection in the criminal justice of Ukraine: legal, theoretical and applied problems: a monograph] (Ostrog: Vidavnicztvo Naczi'onal'nogo uni'versitetu «Ostroz'ka akademi'ya» 2010) 633 [in Ukrainian].
17. Pohoretskiy M, *Funktionalne pryznachennia operatyvno-rozshukovoi diialnosti u kryminalnomu protsesi: monohrafiia* [Functional purpose of operational and investigative activities in the criminal process: Monograph] (Kharkiv, Arsis LTD2007) 540 [in Ukrainian].
18. Pohoretskiy M, Yanovska O, *Advokatura Ukrayini: pi'druchnik* [Advocacy of Ukraine: a textbook] (Kiyiv, Yuri'nikom I'nter 2014) 75 [in Ukrainian].
19. Shinkaruk M, *Filosofs'kij enczeklopedichnij slovník* [Philosophical Encyclopedic Dictionary] (K, 1986) 756 [in Ukrainian].
20. *Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* (z [The Great Interpretive Dictionary of Modern Ukrainian] (Kyiv, Irpin 2001) 520 [in Ukrainian].
21. Ozhegov S, Shvedova N, *Tolkovy'j slovar' russkogo yazyka* [Explanatory dictionary of the Russian language] (M, 1999) 873 [in Russia].

CONFERENCE PAPERS

22. *Advokatura: minule ta suchasnist* [Advocacy: past and present] *Materi'ali V nauk. – prakt. konf. (m. Odesa, 14 listopada 2015 r)* 348 [in Ukrainian].
23. Kozyavin A, *Czeli ugolovnoho processa Rossii: problemy teoreticheskogo, zakonodatel'nogo i soczialnogo osmysleniya* [Aims of the criminal process in Russia: problems of theoretical, legislative and social understanding] *Aktualnye problemy reformirovaniya pravovoj sistemy Rossijskoj Federaczii: Sb. materialov mezhdunar. nauch. – prakt. konf. Ch. III: Ugolovno-pravovye, kriminologicheskie i kriminalisticheskie problemy' bor'by' s prestupnost'yu na sovremennom e'tape* (Belgorod, 2002) 30. [in Russia].

Serhieieva Diana

*Doctor of Law, Senior Researcher,
Professor of the Department of Justice,
Faculty of Law Taras Shevchenko
National University of Kyiv,
lawyer*

ORCID ID: 0000–0003–1005–7046

Lisak Oleksander

*lawyer, partner
EQUITY Law Firm*

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413–5372.2020.1/54–63>

THE ESSENCE OF PROTECTION IN CRIMINAL PROCEEDINGS: AN ACTUAL APPROACH TO UNDERSTANDING

Abstract. *The article is devoted to the study of the essential elements of protection in criminal proceedings, which is considered through the prism of the activity approach.*

Guided and based on the conceptual foundations of human activity, which is meaningful and consists of separate relatively independent elements that are in a certain relationship and interdependence, sharing the approach of procedural scientists to determine its structural elements, we consider it appropriate identify the internal structural elements of the content of protection in criminal proceedings, which, in our opinion, are the object, subject, purpose, objectives, actions, and subjects that form the protection as a holistic system of activities.

Based on the analysis of various theoretical positions of scientists, a conclusion was made regarding the definition of the object of protection as public relations related to ensuring the realization of rights, freedoms and legitimate interests of the suspect, accused, defendant, convicted, acquitted, whether educational in nature or the issue of their application in criminal proceedings, the person in respect of whom the issue of extradition to a foreign state (extradition) in criminal proceedings is being considered. The subject of protection is defined as the rights, freedoms and legitimate interests of the above persons.

The article examines the essence and relationship between the purpose and objectives of protection. An attempt was made to group the tasks of protection according to certain criteria: (depending on the stage of criminal proceedings; from the position of the person whose protection is carried out; from the application to the protective measures of criminal proceedings (including precautionary measures), etc.).

Key words: *criminal proceedings, function of protection, defender, side of protection in criminal proceedings, object and subject of protection, purpose and tasks of protection, means of protection*